

مطالعات تاثیر یادگیری مشارکتی و گروهی بر نگرش و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ابتدایی

عطیه قربانی قمصری

رشته آموزش ابتدایی

چکیده

یادگیری مشارکتی یکی از انواع مهارت ها و راهبردهای اجتماعی است که این پژوهش باهدف بررسی تاثیر روش تدریس مشارکتی در مقایسه با روش های سنتی انجام شده است. موضوع مورد مطالعه به روش مرور انجام گرفت و مطالب مربوطه از طریق جستجوی کلمات کلیدی در پایگاه های معتبر علمی بدست آمد. مستندات مرتبط با تاثیر یادگیری مشارکتی در یادگیری و بهبود عملکرد دانش آموزان و نوع نگاه آنها نسبت به اجرای این روش در کلاس مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. از مطالعات انجام گرفته شده نتیجه گرفته شد که اعمال روش تدریس مشارکتی در یادگیری کلی، عمیق و سطحی دانش آموزان تاثیر معناداری داشته است.

واژگان کلیدی: یادگیری مشارکتی، کار گروهی، فردی، پیشرفت تحصیلی، ابتدایی

مقدمه

آموزش یکی از مهمترین فعالیتهای بشری است و دلیل اهمیت تعلیم و تربیت وجود نظرات و دیدگاههای متفاوتی است که درباره آن ارائه شده است و روزه روز در حال افزایش است مسئله ایی که امروزه مورد توجه قرار گرفته است روشهای آموزش در نظام آموزش و پرورش است. نکته مهم این است که امروزه برخلاف گذشته تدریس صرفا به معنای انتقال دانش نیست بلکه نقش یادگیرنده و یاد دهنده تغییر یافته است و آنچه مورد توجه است یادگیری به صورت فعال میباشد. روش تدریسی که در آموزش و یادگیری مورد مورد تاکید واقع شده است، روش تدریس همیاری است که در آن دانش آموزان در گروه های کوچک با راهنمایی معلم برای رسیدن به یک هدف یادگیری مشترک همکاری می کنند.

یادگیری مشارکتی از جمله روش های فعالی است که مورد توجه بسیاری از صاحب نظران و روشن فکران تعلیم و تربیت رابه خود جلب کرده است آموزش یکی از ثروتهای جامعه است و تدریس یکی از عناصر اصلی در فرایند آموزش و پرورش به شمار می اید که در کارایی نظام آموزشی نقش مؤثری را ایفا میکند (شعبانی ۲۰۰۸). مبادله نظرات و دیدگاهها میان دانش آموزان، در یادگیری نقش اساسی دارد. هرچقدر فراگیر برای کشف موضوع مورد مطالعه مشارکت و فعالیت داشته باشد، میزان یادگیری بیشتر و کیفیت آن مطلوبتر خواهد بود (اساره ۱۹۹۹).

امروزه معلمان بیشترین استفاده را از مواد و منابع درسی می کنند و به دانش آموز که محور اصلی آموزش است کمتر توجه می کنند و دانش آموز فعال نیست و خواه ناخواه تدریس را به صورت یک طرفه و سختی انجام می دهند در صورتی که به مشارکت دانش آموزان یکی از شرایط لازم در یادگیری است باید توجه شود در این پژوهش میزان فعالیت و مشارکت دانش آموز در فرایند تدریس که از اهمیت زیادی برخوردار است مورد توجه قرار گرفته است زیرامیزان فعالیت و مشارکت دانش آموزان تاثیر مثبتی بر پیشرفت تحصیلی آنها دارد بنابراین امروزه معلمان باید نگرشی باز داشته باشند یعنی تلاش کنند تا از رویکردهای جدید آموزشی در تدریس استفاده کنند و پذیرای اطلاعات جدیدونو درباره یادگیری و فراگیران باشند روش های مختلف آموزشی را به کار ببرند و از حالت آموزش سنتی در آمده و نقش تسهیل کننده را داشته است.

در ابتدای قرن نوزدهم جان دیوئی معلمان را تشویق می کرد که برای بررسی و حل مسئله دانش آموزان رابه گروه های کوچک یادگیری تقسیم کنند. همیاری حیطة گسترده ایی دارد از جمله می توان به موارد ذیل اشاره کرد: در اختیار گذاشتن امکانات مادی و معنوی نظیر مواد و وسایل آموزشی، مشاوره، حل مسئله، راهنمایی... که با اجرای این روش دانش آموزان با این نگرش که با با هم موفق می شوند با با هم شکست می خورند توجه می کنند، دانش آموزان به جای اینکه معلم را مرجع اصلی خود بدانند به هم کلاسی های خود به عنوان مرجع مهم و با ارزش یادگیری نگاه می کنند. امروزه معلمان باید دانش آموزان را با مطالب یادگرفتنی درگیر نمایند و راه و روش درست رابه آنها آموزش دهند اینک تنهابه انتقال اطلاعات و معلومات اکتفا نکنند. معلمان طوری باید فعالیت های یادگیری همیاری را ترتیب دهند که دانش آموزان به این ذهنیت برسند که همه برای یه هدف مشترک تلاش می کنند و هیچ یک از اعضا گروه موفق نمی شوند جز اینکه همه اعضا با هم موفق شوند.

هدف اصلی آموزش ایجاد یادگیری در دانشگاه آموزان است و این عمل با تدریس فعال و مشارکتی اتفاق می افتد عمل تدریس سلسله فعالیت های مرتب، منظم و هدفدار و از پیش طراحی شده است فعالیتی که هدفش ایجاد شرایط مطلوب یادگیری است فعالیتی که به صورت تعامل و رفتار متقابل بین معلم و فراگیر جریان دارد به عبارت دیگر هدف تدریس افزایش توانایی یادگیری است و تدریس خوب نتیجه اش خوب یادگرفتن است. براین اساس هدف فراتحلیل حاضر پاسخ به سوالات ذیل است:

روش تدریس فعال تاچه اندازه بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تاثیر گذار است؟

رضایت دانش آموزان از محیط یادگیری مبتنی بر همیاری و مشارکت به چه میزان است؟

تاثیر محیط یادگیری مبتنی بر یادگیری همیاری بر اکتساب و انتقال مهارت های اجتماعی و تصمیم گیری دانش آموزان به چه میزان است؟

روش ها

برای یافتن مستندات مرتبط با مطالعات تاثیر یادگیری مشارکتی و گروهی در مقایسه با فردی بر دانش آموزان ابتدایی در پایگاه های اطلاعات iranmag, sid, Google scholar مورد جستجو قرار گرفت برای جستجو از کلید واژه های (یادگیری مشارکتی، کار گروهی، فردی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ابتدایی) و یا ترکیبی از آنها استفاده شد پس از جستجوی کلیدواژه ها تعداد ۳۰۰ منبع در دسترس بود که تعداد ۲۰۰ مقاله به دلیل محدودیت مالی از لیست منابع حذف شد و از بین ۱۰۰ مقاله باقی مانده تعداد ۲۰ مقاله با اعمال محدودیت نوع مقاله، زمان پذیرش مقاله (۱۳۸۸ به بعد) و کلمات کلیدی، جامعه آماری ابتدایی بررسی و انتخاب گردید مواردی که به جای مفهوم یادگیری مشارکتی و دانش آموزان ابتدایی از مفهوم راهبردهای پیش آموزش، اضطراب امتحان و مخاطب آنها معلمان و دانش آموزان دوره اول و دوم متوسطه بود از دست منابع حذف گردید.

یافته ها

بررسی پرسش نامه ای که از نظر روایی و پایایی سنجیده شده بود توسط ۱۳۰ نفر دانش آموز پاسخ داده شد نتیجه تایید شده این اعتقاد بود که با آن که دانش آموزان در مدارس تجربه کمی از کار گروهی دارند چند به موثر بودن کار گروهی ریاضی و حل مسئله ریاضی در گروه های کوچک جهت پیشبرد آموزش یادگیری ریاضی بسیار معتقدند (بیک و همکاران ۱۳۸۸)

پژوهشی که با روش تصادفی ۹۳ دانش آموز در دو گروه کنترل و آزمایش مورد ارزیابی قرار گرفتن نتایج نشان داد گرچه اعمال روش تدریس همیاری در مقایسه با سنتی در پیشرفت دانش آموزان موثر است اما در ارتباط با متغیر جنسیت معنادار نبوده است (خدادنژاد ۱۳۸۸)

برای بررسی این موضوع است ۶۰ کلاس سوم (۳۰ دخترانه و ۳۰ پسرانه) به شیوه نمونه گیری تصادفی انتخاب شدند بر اساس نتایج به دست آمده بین میانگین مشارکت فعال و نوع گفتار آزادانه و محدود به این دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود ندارد اما بین میزان مشارکت و نور گفتار آزادانه و محدوده دانش آموز با پیشرفت تحصیلی رابطه مثبتی وجود دارد (فیروز محمدی و همکاران ۱۳۸۸)

با استفاده از روش نمونه گیری آماری ۳۴۲ نفر انتخاب شدند نتایج حاصل از آزمایشات حاکی از تاثیر یادگیری مشارکتی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در درس علوم بود این نتیجه نشان دهنده موفقیت یادگیری مشارکتی در مقابل روش تدریس متداول بوده است (کرامتی و همکاران ۱۳۹۱)

بررسی ۳۰ نفر دانش آموز به شکل یادگیری سنتی و ۳۲ نفر به شیوه تدریس مشارکتی در درس مطالعات اجتماعی که به روش خوشه ای از بین ۱۶۶۵ نفر به صورت تصادفی در سال ۹۰-۹۱ انتخاب شدند، نشان داد روش تدریس مشارکتی در افزایش یادگیری کلی عمیق و سطحی دانش آموزان تاثیر گذاشته و نسبت به روش سنتی عمیق تر بوده است. (بدری گرگری و همکاران ۹۰-۹۱)

پژوهش که ۴۰ دانش آموز از چهار مدرسه شهر نیشابور با نظر معلمان به صورت هدفمند انتخاب شده بود حاکی از آن بود که بین اثر روش تدریس مشارکتی با سایر روشها رابطه معناداری وجود دارد و روش تدریس کاوشگری تاثیر بیشتری بر یادگیری دانش آموزان دارد (جهاندیده و همکاران ۹۰-۹۱)

آزمودن ۴۰۰ دانش آموز از ۲۶ مدرسه ابتدایی نشان داد روش تدریس همیاری به دانش آموزان کمک می کند که به موضوع از دیدگاه دیگران توجه کنند (خفته دل و همکاران ۹۲-۱۳۹۱)

بررسی ۱۵۴ نفر دانش آموز با دو گروه به روش همیاری و اکتشافی حاکی از آن است که میانگین نمرات نگرش در گروه همیاری بالاتر از سخنرانی و گروه سخنرانی بالاتر از اکتشاف است (عبیری و همکاران ۱۳۹۳)

در پژوهشی تعداد ۱۲ نفر از معلمان علوم و ۲۸۸ دانش آموز با روش نمونه گیری هدفمند انتخاب شدند بررسی ها حاکی از آن بود که روش تدریس فعال در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان از روش سنتی موثرتر است اما با توجه به جنسیت تفاوت معناداری بین دانش آموزان دختر و پسر مشاهده نشد (دریکوندو و همکاران ۱۳۹۴)

بررسی اثربخشی روش یادگیری مشارکتی بر عملکرد تحصیلی و نگرش دانش آموزان بر روی ۲۴ دانش آموزان به صورت نمونه گیری خوشه ای انجام شد نتایج تحلیل کوواریانس نشان داد که آموزش مبتنی بر یادگیری مشارکتی بر عملکرد تحصیلی و نگرش دانش آموزان بر اساس الگوی جورچین مورد توجه قرار گرفته است (خالوندی و همکاران ۱۳۹۵)

مطالعه انجام گرفته به روش آزمایشی در یک کلاس ۱۲ نفره نشان داد تدریس مشارکتی برانجام گروهی دانش آموزان ابتدایی تاثیر معناداری دارد و می تواند زمینه مطلوبی برای شکل گیری و تقویت پویایی و ارتقای فرهنگی کارهای گروهی در بین دانش آموزان ابتدایی فراهم کند (پلکویی و همکاران ۱۳۹۷)

نتایج ۳۷ پژوهش انتخاب شده در بین پژوهش های علمی معتبر حاکی از آن بود که استفاده از شیوه های تدریس فعال باعث پیشرفت تحصیلی و یادگیری معنادار می شود در نتیجه انتقال یادگیری به جهان خارج افزایش می یابد (محمودی و همکاران ۱۳۹۷)

آزمون آن ۴۰ نفر از دانش آموزان به روش تصادفی خوشه ای حاکی از آن است که در مقایسه بین دو روش تدریس مشارکتی و سنتی روش تدریس مشارکتی بر اشتیاق تحصیلی و خودتنظیمی دانش آموزان از هر بخش بوده است و فراگیران با انگیزه بیشتری به روند یادگیری می پردازند (حیدری و همکاران ۱۳۹۷-۹۸)

در پژوهشی که پژوهش مرتبط با ۴۲۹ نفر نمونه مورد مطالعه قرار گرفت یافته ها نشان داد که آموزش حافظه فعال برای بهبود عملکرد دانش آموزان با اختلال یادگیری مورد توجه بارزتری قرار میگیرد (اهنگر قربانی ۱۳۹۸)

جامعه آماری پژوهش ۹۰ نفر دانش آموز به صورت تصادفی که در سه گروه ایفای نقش یادگیری مشارکتی و کنترل جایگزین شدن نتایج نشان داد که رده های ایفای نقش و تدریس مشارکتی بر پیشرفت تحصیلی درس های علوم و مطالعات معنی دار بوده است (جمشیدزهی و همکاران ۱۳۹۸)

جامعه آماری پژوهش شامل ۶۰ دانش آموز پنجم ابتدایی در سه گروه یادگیری معکوس مشارکتی، معکوس فردی و آموزش معمولی قرار گرفته و طی ۱۲ جلسه آموزش دیدند یافته های حاصل نشان داد که رویکرد یادگیری معکوس بر میزان یادگیری دانش آموزان تاثیر معناداری داشته و تاثیر آن در گروه مشارکتی و فردی نسبت به معمولی بیشتر بوده است (عزیزخانی ۱۳۹۹)

جامعه آماری تحقیق ای ۹۲ نفر از بین ۳۵۱ نفر بر اساس جدول مورگان انتخاب گردیدند نتایج حاصل نشان داد که تاثیر متغیر پویایی های گروهی و یادگیری ریاضی دانش آموزان معنی دار و مستقیم است (مرادی و همکاران ۱۳۹۹)

پژوهشی با روش نمونه گیری از ۱۵۶۰ دانش آموز ۶۰ نفر انتخاب شدند که بر اساس جدول بارتلت نتایج نشان داد که استفاده از روش تدریس همیاری در مقایسه با روش آزمایشگاهی تاثیر برتر معناداری بر پیشرفت تحصیلی علوم تجربی دارد (باردل و همکاران ۱۴۰۰)

۴۰ نفر از دانش آموزان در دو کلاس درس به عنوان گروه های آزمایشی انتخاب شدن نتایج حاکی از آن بود که روش تدریس همیاری و کاوشگری بر هر دو گروه بهبود معنادار ایجاد کرده است و بر خلاصیت دانش آموزان در درس علوم تاثیر دارد (جهانپنده و همکاران ۱۴۰۰)

برای بررسی روش مشارکتی بر مهارت های اجتماعی دانش آموزان ابتدایی ۳۰ نفر به روش نمونه گیری خوشه ای انتخاب شدند که نتایج نشان داد بین پیش آزمون و پس آزمون گروه آزمایش با کنترل تفاوت معناداری وجود دارد و روش یادگیری مشارکتی نسبت به سنتی در رشد مهارت های اجتماعی دانش آموزان و احساس تعلق به مدرسه تاثیر دارد (محمودلو و همکاران ۱۴۰۰)

بحث و نتیجه گیری

مطالعه حاضر با هدف بررسی مطالعات تاثیر یادگیری مشارکتی و گروهی در مقایسه با پردی در دانش آموزان ابتدایی انجام شده است بررسی مطالعات مختلف مرتبط با موضوع نشان می دهد به طور کلی روش تدریس مشارکتی در مقایسه با روش معمول و سخنرانی هم در نمرات پیشرفت تحصیلی و هم در نمرات نگرش در دروس ریاضی مطالعات و هنر بالاتر بوده است و بین میانگین نمرات خلاقیت دانش آموزان که با روش تدریس همیاری آموزش می بینند و دانش آموزانی که با روش تدریس سنتی و معمولاً آموزش می دیدند تفاوت معناداری دیده شد در بررسی نگرش دانش آموزان نسبت به یادگیری دروسی از جمله ریاضی و مطالعات به روش کار گروهی و همیاری نتایج مورد مطالعه از این رویه حمایت کردند. بنابراین یکی از ضروری ترین تحولات در نظام آموزش و پرورش تحول در نوع نگاه و نگرش ونحوه تدریس معلمان و مدیران اجرایی نسبت به روش های نوین آموزشی می باشد.

منابع

- احمدآباد،. رحیمی، م.، زین ابادی، ج. (۲۰۲۱). تاثیر تدریس باروش معکوس درمقایسه باروش های همیاری . کاوشگری وسخنرانی بریادگیری علوم ششم دانش آموزان ابتدایی. تربیت معلم، ۴(۲)، ۲۸-۹
- ادیب منش، م.، حسین نژاد، غ.، عسگری، م.، و میردريکوند، ع. (۲۰۱۵). بررسی تاثیر روش تدریس فعال بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان ددرس علوم . پژوهش در برنامه درسی، ۱۲(۲۰)، ۱۴۴-۱۳۳
- ادیب نیا، ا.، خفته دل، م.، و مهاجر، ی. (۲۰۱۵). مقایسه تاثیر روش تدریس همیاری باروش تدریس ۱۵ایی بر پیشرفت تحصیلی ومهارت های اجتماعی دانش آموزان پسر. ÷
- افقی، ن.، خسرو جاوید، م.، و صادقی، ع. (۲۰۱۴). مقایسه تاثیر روش تدریس همیاری (مشارکتی) اکتشافی وسخنرانی بر نگرش و پیشرفت تحصیلی . پژوهش در برنامه ریزی درسی، ۱۱(۱۵)، ۶۷-۵۵
- اهنگر قربانی، ز.، حاجلوی، ن.، سپهری نسب، ز.، و معززر، ر. (۲۰۱۹). اثربخشی حافظه فعال بر بهبود عملکرد تحصیلی دانش آموزان باختلال یادگیری، ناتوانی های یادگیری. (۴)، ۲۶-۷
- بدری گرگری، ر.، جدی گرگری، ج.، و رضایی، ا. (۲۰۱۱). مقایسه تاثیر روش تدریس مبتنی بر تفکر فعال وروش تدریس سنتی دریادگیری درس مطالعات اجتماعی دانش آموز پسر. علوم تربیتی، (۱۶)، ۱۰۷-۱۲۰
- بیات، م.، حاتمی، ج.، طلایی، ا.، و فردانش، ه. (۲۰۲۱). تاثیر راهبردهای پیش آموزش واسکرپیت در محیط یادگیری مبتنی براستدلال ورزی همیارانه براکتساب مهارت ها ÷ی تصمیم گیری. علوم تربیتی، ۲۸(۲)، ۷۵-۵۹
- بیک، ف.، حسین زاده، ف. و شاهورانی، ا. (۲۰۰۹). بررسی باوردان ÷ش آموزان درباره کارگروهی حل مسئله ریاضی. ریاضیات کاربردی، ۶(۲۲)، ۵۰-۳۵
- جمشیدزهی، ع.، دهدار، م. (۲۰۲۰). تاثیر روش تدریس مشارکتی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ششم ابتدایی . فناوری واطلاعات علوم تربیتی ۱۱(۱)، ۱۵۴-۱۳۷
- جهاننیده، ج.، حسنی، ج. (۲۰۱۵). بررسی تاثیر روش تدریس همیاری برخلاقیت دانش آموزان پنجم ابتدایی. پژوهش های آموزش ویادگیری، ۲۲(۶)، ۱۵۰-۱۳۹
- جهاننیده، ج.، سعدی پور، ا.، و جهاننیده، ج. (۲۰۲۱). مقایسه اثربخشی روش تدریس همیاری وروش تدریس کاوشگری برخلاقیت دانش آموزان دختر پنجم ابتدایی. پژوهش در برنامه درسی، ۱۸(۴۱)، ۲۰۲-۱۹۰
- حسن زاده، ش.، صالحی، ک.، و مقدم زاده، ع. (۲۰۱۷). تاثیر شیوه تدریس مشارکتی در انسجام گروهی دانش آموزان. پژوهش در نظام آموزش، ۲(۲)، ۶۳-۳۹
- حسن مرادی، ن.، قیومی، ع.، و نیارثیس، ن. (۲۰۲۰). مشارکتی بریادگیری درس ریاضی. آموزش ریاضی، ۱۰(۱)، ۲۸-۱۵

حیدری رفعت، ا.، عنایتی نوین فر، ع.، کرامتی، م.، و هدایتی، ا. (۲۰۱۲). تاثیر یادگیری مشارکتی بر پیشرفت تحصیلی درس علوم تجربی. نوآوری آموزشی، ۱۱(۴۴)، ۳۹-۵۵

حیدری رفعت، س.، عرفانی، ن.، و مشایخی پور، م. (۲۰۱۶). اثربخشی دوره های آموزش درس پژوهی بر دانش و مهارت تدریس دوره ابتدایی. پژوهش برنامه درسی، ۱۳(۲۱)، ۱۹۱-۲۰۰

خانکده، ح.، علی حسینی، م.، علی یاری، ن.، فلاحی، م.، و یزدانی، م. (۲۰۱۵). اثربخشی مداخله شناختی رفتاری به شیوه گروهی بر میزان استرس. علوم پزشکی، ۲۸(۹)،

خدادنژاد، ع. (۲۰۰۹). تاثیر روش تدریس همیاری بر نگرش علوم تجربی پنجم ابتدایی. پژوهش در برنامه درسی، ۲(۱۹)، و پیشرفت تحصیلی درس ریاضی پایه پنجم ابتدایی شهرستان گچساران. اندیشه های تازه در علوم تربیتی، ۱(۱)، ۷۳-۹۳۹۰-۱۰۳

صادقی، ف.، محمودی، ف. (۲۰۱۷). فراتحلیل اثربخشی روش تدریس فعال بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان. مطالعات آموزش و یادگیری، ۱(۱)، ۲۵-۵۵

مطلبی، ر.، یار دل، م. (۲۰۲۱). مقایسه روش تدریس همیاری و آزمایشگاهی بر عملکرد علوم تجربی. فصلنامه آموزش پژوهی، ۷(۲۷)، ۸۰-۱۲۰